

Bilimlerin Vicdanı Psikiyatri

Erol Göka (1999) Ankara: Ütopya. 189 sayfa.

Yavuz Erten

Psychiatria Symbolicum

20. yüzyıl, Psikiyatri biliminin insan yaşamındaki yeri ve etkilerinin önemli derecede artışına sahne oldu. Psikanaliz, Davranışçı terapi, Bilişsel yaklaşımlar, Aile terapileri ve de özellikle ruhsal rahatsızlıkların tedavisinde kullanılan ilaçların laboratuvarlarda geliştirilmesi ile insanoğlunun duygu, düşünce ve davranışları kendine has bir bilimsel ilginin nesneleri haline geldiler. Psikiyatrist, Psikolog, Psikoterapi, Psikofarmakoterapi modern (veya post-modern) günlük yaşamın rağbet gören kavramları olarak karşımıza çıkmaya başladı.

Bu durumun yansımalarını, popüler kültürün aynası olarak kabul edebileceğimiz "en çok okunan kitaplar" ve "en çok seyredilen filmler" listelerinde görebiliyoruz. Bu gelişme, Psikiyatri ve bağlantılı alanların toplumsal yaşamda bir kurumsal kimlik ve güç kazanımı ile koşut olarak ortaya çıktı. Bu kurumsal kimlik ve gücün doğduğu kaynak, Psikiyatrinin doğumundan önce binlerce yıldır insan topluluklarının gereksinimleri ile şekillenmiş bir "ilişki"nin doğasında yatmaktaydı. Bu ilişki, insanların halk hekimi, şaman, büyücü, guru, şeyh, dede, falcı, kahin, bilge, feylesof gibi kimliklerle etkileşimlerini içermektedir. Bu figürlerin, bir spektrum üzerinde birbirlerinden farklılaşan şekillerde sergiledikleri kurumsal etki, güncel yaşamda bir tek çatı altında toplanmaya başlandı: Psikiyatri'.

Bir psikiyatristin uzman konuk olarak davet edildiği tek bir televizyon programını yorumsamacı bir gözle izlemek yukarıdaki iddianın doğruluğunu önemli derecede ispatla-

maya yetecektir. Psikiyatrist o programda, yaşamın her alanındaki tüm zor soruları bilme durumundaki adam olarak görülür. Onun uzmanlık alanının sınırı yoktur. Felsefe, Sosyoloji, Psikoloji, Pedagoji, Teoloji, Politika, Antropoloji, Astroloji, Okkültizm ve nice diğerleri onun için leblebi, fındık olmalıdır. "Haddini bilen" uzman pek sevilmez. Bazı psikiyatristler onlardan istenenleri karşılarlar. Her soruya bilgiçe yanıtlar verirler; çabuk çözümler önerirler; hatta kehanetlerde bulunurlar.

Böyle toplumsal bir "ilişki"ve "kurumsal kimlik" içine oturan ve oturtulan Psikiyatri (Psikoloji, Psikanaliz, Psikoterapi) Bilim midir? Bilim ise ne menem bir bilimdir? Veya nasıl bir bilim olmalıdır?

Erol Göka'nın kitabı *Bilimlerin Vicdanı: Psikiyatri* bu soruların yanıtlarını arayan oldukça önemli bir eser. Ülkemizde çok az insanın düşünce ve eser ürettiği bu alanda böyle bir eserle karşılaşmak son derece sevindirici.

Göka'ya göre, yukarıdaki soruların yanıtları, "Bilim," "Felsefe" ve "İdeoloji" gibi, insan varoluşunun farklı ve birbirinin yerine konulamaz etkinlikleri dikkate alınarak verilmelidir. Göka'ya göre bütün Bilimler Felsefeden doğmuşlardır. Bu anlamda Psikiyatri en küçük çocuklardandır (85).

Göka'ya göre, Felsefe, bilim için bir epistemoloji, bir yöntem bilgisi gibi lojistik hizmetler sağlarken, kendi haklılığını ispatlamak için bilimden yararlanır. Bilim ve Felsefe Aristo'nun "episteme" diye tanımladığı kurumsal disiplinlerdir, ancak her ikisinin kuram oluşturma tarzları farklıdır. Bilim, fiziksel dünyanın gerçek nesnelere odaklanır; oysa Felsefenin bu anlamda gerçek bir nesnesi yoktur. Onun nesnesi gerçek bir "şey" değil, bir "bütün"dür. Felsefe "bütün"ü nesne edinerek "her şey"i ve "hiç"i kucaklar (47).

Göka, Althusser'e dayandırdığı tezinde iddia ediyor ki, Felsefe, neyin bilim olduğuna müdahil olma hakkını elinde bulundurur. Bilim adamları farkında olmasalar bile, kendiliğinden varolan filozof yanları tarafından yönlendirilirler. Bilim adamlarının bu filozof yanlarını, yani Bilimin nasıl yapılması gerektiğini o dönemin Felsefesi belirler. O Felsefeyi belirleyen ise güncel yaşamın içindeki mücadeledir (48-49).

Bilim ve Felsefe arasında yapılan bu gibi karşılaştırma ve ilişki muhasebeler, Psikiyatri ve-Göka'nın deyimi ile-diğer Psikolojik Bilimler (Psikoloji Psikanaliz ve Psikoterapi) üzerine bir değerlendirme yapma durumunda çok daha büyük bir önem kazanırlar çünkü Psikiyatri-Bilimlerdeki "anlama-açıklama" ikileminde-ne deve, ne kuştur. Olsa olsa deve kuşudur. O, bu konuda diğer Psikolojik Bilimler ile ortak bir kader paylaşır. Psikanaliz bir yönü ile son derece anatomik, fizyolojik ve fiziksel (enerjisel) bir kuramsal yapı sergiler. Ancak aynı zamanda anlama ve yoruma dayanan semantik ve semiolojik bir öğretimdir. Psikoloji-bir Bilim olabilmemesinin sancılı koşulu olarak-açıklamaları saf psikolojik değişkenler ile yapmaya gayret ederken sık sık Fizyolojinin tuzağına düşer. Ne var ki bu ikilem Psikiyatride çok daha yoğun bir çelişkiye dönüşür.

Psikiyatri ve Psikanalizde son dönemlerde çok moda olan bir tabir ile ifade etmek gerekirse, Psikiyatrinin bu ikilem bağlamında durumu tam bir "yarılma"dır (*split*). Yarılma bir savunma olarak ele alındığı zaman görülür ki, çoğunlukla bir "inkar" düzeneğini içerir. "Yarılma"nın getirdiği çelişkisel rahatsızlıktan kurtulmanın en kestirme yolu çelişkinin bir tarafını inkar etmektir. "Ne devesi? Ben has be has kuşum" dendiği zaman, kısa süreli de olsa bir rahatlık elde edilebilir. Hatta diğer tarafın varlığı kendini öne çıkarmak için bir Mr. Hyde gibi çırpındıkça, "fanatik bir kuş" bile

olunabilir. Psikiyatryi tamamen "organik" bir disiplin haline getirme veya onun karşıtı olarak aşırı bir "psikolojizm," böylesi "yarılma" güdümlü "inkar" düzenekleri olarak karşımıza çıkmaktadır. Dr. Göka'yı bu önemli kavşakta cesur ve zor bir "kabul"ün aktörü olarak görüyoruz. Göka, "yarılma"nın iki tarafını da "kabul etmekte" ve *de facto* oluşmuş böyle bir çelişki ve çatışmanın kazançlarını gözetmektedir (Nietzsche'nin dediği gibi "öldürmeyen acı kuvvetlendirir"). Böyle bir "kabul" aslında patolojik kuvvete sahip olan bir "iktidar"ı kullanmayı reddetmektedir.² Göka, bu duruşunu sergileyen bir başka örnekte-Felsefe-Bilim ilişkisini tartışırken-şöyle der: "Kendi adıma, Felsefenin apayrı bir bilgi etkinliği olarak bu dalcı niteliğinden hiç de rahatsız değilim. Tam tersine onun bir bilgi etkinliği olarak, uyarıcı işlevinin bilimci bir böbürlenmenin önüne geçebileceği, her zaman bizi Bilimde "tartışmasız kesin doğru"ların diktasından koruyabileceği kanaatindeyim" (49).

Göka'nın Psikiyatri projesi, "organik" kesimde yeralan meslektaşlar ve araştırmacılar için anlamsız ve gereksiz olabilir. Organik Psikiyatri arka arkaya tüm kaleleri fethetmektedir ve mutlak bir iktidara doğru kesintisiz bir yürüyüş sergilemektedir. Bu proje anlaşılabilir bir ricat olmayacak mıdır? İlle de "anlam"da ısrar ediliyorsa, onunla ilgili "nöron iletilicileri" de "deşifre" edilir, olur biter. "Psikolojizm" tarafında yeralanlar için ise, büyük olasılıkla Göka alkışlanması gereken bir durum sergiler. Ancak bu fasadın arkasına geçtiğiniz zaman, bu proje ile ilgili şüphelerin uyandığını görmek zor olmayacaktır. Onlar da başka bir türlü "deşifraj"ın peşine düşeceklerdir. Göka, bu iki kutubun arasındaki gerilimde "iki cami arasında namazı kaçıracaktır" ve kimselere yaranamayacaktır. Göka, kendi içlerinde silahlanan ve kuvvetlenen bu iki kutubun herbirine bir soru sorarak kafalarını karıştırmaktadır. Onun sorduğu sorunun yanıtı

ancak tarihsel sürecin diyalogu ile tezahür edebilir. Onun sorduğu soru Zen Budizm'de hocaların öğrencilere sorduğu ve yanıtı bulmanın tüm öğretim sürecini kapsadığı "kafa kırıcı" Koan bulmacalarına benzer: "Tek elin alkışı nasıl olur?"

Bu anlamda Göka'nın duruşu bir psikiyatrist pratikliği ve pragmatikliği sergilememektedir. Daha çok "tarih kadar sabırlı bir felsefi-ideolojik" karakterdedir. Bu "sabır" bir "belirsizliğe tahammül etme" seçiminin uzantısıdır. Göka, rasyonel-irrasyonel; makul-mantıksız; yalın algı-kanı; bilgi-hikmet; bilinç-bilinçdışı gibi ikilemleri kavramları anımsatarak, tüm bu kavram çiftlerini bir genelleme ile "Modus ve Apeiron" karşıtlığına dayandırır (33). Eco'ya referans veren Göka, Modus'u ılımlı, ölçülü ve makul olma ile bağlantılandırır. Modus'un üç temel ilkesi, "nedensellik," "özdeşlik" ve "üçüncünün olmazlığı"dır. Modus kökenli bir zihinsel etkinlik, matematiğe, mantığa, bilgisayar programcılığına egemendir ve tam anlamıyla rasyoneldir. Apeiron ise, bir sınırı ve ölçüsü olmayan-yani Modus'u olmayan-bir sonsuzluk ve sürekli değişim demektir. Apeiron'u Modus ile karşılaştırdığımız zaman, o "kekeme," belirsiz, irrasyonel ve "giz"lidir. Modus'un dili kesin ve yalın ifadeleri barındırır. Bir mantık önermesi, bilgisayar programının bir satırı, bir matematik formülü hep Modus dilidirler. Oysa Apeiron'un dili simge ve eğretileme ile tanımlanabilir (34-35). Göka'ya göre, insan düşüncesinin Modus ve Apeiron arasındaki salınımına benzer bir başka salınımı Helenizm ve Hebraizm kutuplaşmasıdır. Helenizm insan doğasının kuramsal ve entelektüel yanını öne çıkarır; doğru düşünce ve hakikati vurgular. Hebraizm ise moral yöne değer verir ve doğru davranışı arar. Bu iki kutup arasındaki gerilim, "neyi biliyorum?" ve "ne yapmalıyım?" soruları arasındaki salınımın dinamiğidir (38). Bu kutuplaşma konusunda Göka şöyle demektedir: "Son tahlilde

Helenizm-Hebraizm kutuplaşması, yapma ile bilme, bağlanma ve bağımsız olma, evrensel olanla tikel olan arasındaki karşıtlıkları, yani "insan nedir?" sorusuyla "ben kimim ve ne yapmalıyım?" soruları arasındaki diyalektik temsil etmektedir. Modernlik, bir anlamda Helenik kutbun lehine bir gelişmedir ve tek başına böyle bir gelişme, birçok eleştiri almaktadır. Bu eleştirilerin en önde geleni, Hebraik kutbun yani doğru davranışın ne olduğunun ihmal edilmesi yüzünden "siyasi iyi" ile "ahlaki iyi" arasındaki kapatılması imkansız bir boşluğun ortaya çıktığının ve insanlığın ahlaki bir krizle karşı karşıya kaldığının ileri sürülmesidir. Modernliğin Helenik tutumuna yöneltilen eleştirilerden en tutarlı ve alternatif belirlemeye çalışını, felsefi yorumsamadan kaynaklanmaktadır" (40). Denebilir ki, felsefi yorumsamada vücut bulan bu eleştiri, post-modern düşünce ve kültürün temel dokusudur.

Göka kitap boyunca Psikiyatrinin bu ikilemlerin diyalektik içinde değerlendirilmesi gerektiğini öne sürmektedir. Bu ikilemler bağlamındaki Psikiyatri, eğer tek bir kutubun hükümlerine sokulursa, insan varoluşunun özüne dair önemli şeyleri iskalamış olacaktır. Bu tartışmada Göka'nın zaman zaman Psikanaliz (ve Psikoterapi) olgularına da değindiğini görüyoruz. Hem Göka'nın düşüncelerinden edindiklerimiz, hem de bu alanla ilgili bilgi birikimimiz göstermektedir ki, Göka'nın Psikiyatridi bu kutupsallaşmalar çerçevesinde konumlandırma mücadelesinde yaşadığı zorluklar, Psikoterapi ve özellikle Psikanaliz konusunda çok daha başa çıkılabilir boyuttadırlar. Psikanaliz-özellikle post-modern yeni Psikanalitik ekolleri de hesaba kattığımızda-Modus-Apeiron ve Helenizm-Hebraizm ikilemlerinde daha geçerli uzlaşımlara ulaşmaktadır. Psikanaliz, geleneği ve yapısı ile bilimsel, felsefi ve ideolojik bir karışım sergilemektedir. Kendi içinde geçerli-ve dolayısı

ile "kendini doğrulayan kehanetler"i de içeren-bir ontoloji, ahlak ve epistemolojiye sahiptir. Görülmektedir ki, Psikiyatri, Psikanalizin aksine bir kurum ve gelenek tutarlılığı ve sürekliliğinden tarihsel olarak mahrumdur. Psikiyatrinin tek bir ontolojisi, ahlakı ve epistemolojisi yoktur. Dağınık bir bütünün içinde-derebeyliklere benzer-epistemolojik, ahlaki ve ontolojik enkapülasyonlar, mesleğini icra etme durumundaki psikiyatristi sıkça boşluk duygularına, kararsızlıklara, belirsizliklere ve çelişiklere sürüklemektedir. Psikiyatrinin bir ideolojisi yoktur. Kendine değer olarak sadece "pozitivizm"i seçtiğini iddia eden bir Psikiyatri anlayışının huzuru yalancı bir mutluluktur. Modus ve Helenizm yönelimli bir "nesnel gerçeklik tiryakiliği," insan denen karmaşık ve tuhaf varlığı çözmeye yetmemektedir. Üstelik çözmeye çalışanın da, çözmeye çalıştığı ile aynı kumaştan olduğunu düşünürsek...

İlaç şirketlerinin tüm olanaklarını arkasına alan ve her gün daha da gelişen Organik Psikiyatri, Antropolojiye, Sanata, Felsefeye, Ahlağa, Aşka, Hasete, Tutkuya, Koan bilmececelerine ve nice diğerlerine kör ve sağırdır. Sadece bir Doğa Bilimi olmayan-aynı zamanda, bir İnsani Bilim olma sıfatı ile, kendini hem Bilim, hem de İlim olma mecburiyetinde hissetmesi "gereken"-Psikiyatri, Göka'nın da umud ettiği ve savaşını verdiği bu sentezi yakalayabilecek midir? Yakalarsa bu nasıl olacaktır?

Göka, son sorunun yanıtını bulmak için Brown, Freud, Lacan, Nietzsche'ye başvurur ancak özellikle iki isim üzerinde durur: Cassirer ve Wallace. Yol, "simge"yi çözmekten geçmektedir. Cassirer'e göre, insanı doğadaki nesnelere biriymişcesine ele almakla ve onu tümü ile doğal belirlenime bağlı hale getirmekle doğal görüş, insanı dilsiz bir evrene hapsedmiş, kültürü yok saymış olur. İnsanlığın en ayırıcı özelliği "simgeleştirme

varlık" oluşudur. Valéry'nin dediği gibi "dilete saplanmış Tanrıdır." Cassirer'e göre, "insan kültürü, ayrı çizgilerde ilerleyip aynı ereklere peşine düşen etkinliklere bölünmüştür... Dilde, Dinde, Sanatta, Bilimde, insan kendi dünyasını kurmaktan başka bir şey yapmaz. Bu dünya, onun kendine özgü yaşantılarını anlamasını ve yorumlamasını, eklemleyip düzenlemesini, birleştirip evrenleştirmesini sağlayan simgesel bir dünyadır" (55). Göka, Cassirer'in kuramının, Tıbbın ve Psikiyatrinin bilimsel niteliğindeki "karma söylem"in anlaşılmasını kolaylaştırabileceği gibi, Bilim, Din, Felsefe ve Sanat gibi insanın simgeselliğinin ürünleri arasında gereksiz bir rekabete yol açmaması, "bilginin yöresel özerkliği"ne olanak tanınması sayesinde, bu rekabetten kaynaklanan "Biyolojik Psikiyatri," "Sosyal Psikiyatri" gibi ayrımları da geçersiz kılar"(56-57). Wallace Maddeci Ontolojiye bağlıdır. Ne var ki, "ona göre, nasıl biyolojik ve hatta kimyasal sistemler, fizik modellere indirgenmeye karşı bir direnç göstermişlerse, simgesel olarak aracılık edilmiş insan davranışı da biyolojik indirgenme modellerine karşı direnecektir; çünkü biyolojik model de biyolojik simgeleştirme ile üretilmektedir; ve bu yüzden, sayıtlarının doğruluğundan asla hiçbir zaman emin olunamayacaktır" (58). Wallace bu noktada "anlam ve simgenin" Psikiyatride sahip olması gereken yer ve önem ile ilgili çarpıcı bir örnek verir ve soru sorar: Organik koşullar sonucu görülen halüsinasyonların içeriğini belirleyen nedir? Neden örümcek değil de, yılan görülmektedir? Neden diğerlerine değil de, ailenin belli bazı üyelerine nefretli davranılmaktadır? Wallace devam eder: "Sabah içilen bir fincan kahvedeki kafeinin, merkezi sinir sistemi üzerinde bir etkisi vardır; ama aynı zamanda kahve içmenin cereyan ettiği kişilerarası bağlamın, kahve içen insan için daha önceden belirlenmiş tarihsel anlamlarının da bu etkide bir rolü olacaktır" (59-60). Wallace'a göre, madde ve

enerji olmadan zihin diye bir şeyin olamayacağı aksiyomatik olarak doğrudur; elbette zihinsel etkinliğin, yalnızca nörolojik bakımdan kavranabilecek bir yanı vardır; ama (sadece) bununla yetinmek ve beynin tek başına düşünce için gerekli ve yeterli olduğunu düşünmek indirgemeci bir maddeci tutumdur. Düşüncenin beyin dışındaki bedensel (hormonal, kalp-damar, solunum vs.) organ-sistemleri arasındaki etkileşimler ve onların çevre ile süre giden ilişkileri de araştırılmak zorundadır. Wallace için Psikiyatrinin verili nesnesi hastayla olan ilişkidir. Bu tanım gereğince Psikiyatri, hastayı ne yalnızca nörobiyokimyasal, ne de bilinçdışı süreçlerdeki çatışmanın bir uzantısı olarak görmez. Klinisyen uygulamada tek bir gerçeklikle karşı karşıyadır: bu, bir tarihi olan, sürekli çevresi ile etkileşim içerisinde bulunan ve diğer varlıklardan farklı olarak "simgeleştirilebilen" insan organizmasıdır (60-61). Bu cümlelerden hareketle-Göka'nın kitabındaki bir bölüm başlığına yollama yaparak-diyebiliriz ki, Göka'nın, Cassirer ve Wallace'a dayanarak önerdiği Psikiyatri modeli bir "*Psychiatria Symbolicum*"dur. Ne var ki, yukarıdaki satırlarda da ima edildiği gibi, bu "sembolik olma" sadece Psikanaliz ile sınırlı değildir. Linguistik, semantik, semiolojik, organik, antropolojik, epistemolojik, psikanalitik semboller ve semboller çözme yollarını birarada kullanır. Bu modele, en geniş anlamıyla "yorumsamacı" (hermeneutic) bir anlayışın hakim olduğu söylenebilir. Yorumsamacı geleneğin bir Apeiron yansıması olduğunu düşünürsek, Göka'nın başarmayı düşlediği sentezde bir takım çatlama olmaları muhtemeldir. Ayrıca, böyle bir "*Psychiatria Symbolicum*" içinde yer alması-dolaylı ya da doğrudan-tekli edilen tüm "simge sistemlerinin" (Linguistik, Semantik, Antropolojik, Psikanalitik, vs) birarada durabilmeleri ve birbirleri ile iyi geçinmeleri pek kolay görünmemektedir. Eser böyle bir modeli "teklif" etmiş, ancak, bu projeyi okuyucunun gözünde "ger-

çek" kılacak somut adımlar ve nesnel örneklerle fazla yönelmemiştir. Göka gibi hırslı ve çalışkan bir araştırmacı-yazar-psikiyatristin kolay kolay pes etmeyeceği kesindir. Böyle bir "teklif"i, Göka'nın ilerki eserlerinde daha somut adımlar izleyebilir.

Yazıyı bitirmeden önce kitabın adı ile ilgili birkaç söylemek gerekiyor. *Bilimlerin Vicdanını Psikiyatri* başlığındaki "vicdan" sözü zihni mi epey kurcaladı. Son yıllarda gücünü gitgide artıran Psikiyatri, toplumun tüm katmanlarında omnipotan bir iktidara doğru yürümektedir. *Cesur Yeni Dünya* ve benzeri anti-ütopya romanlarındaki ruh sağlığı uzmanlarını ve onların kurumsallaşan gücünü hatırlamak yerinde olabilir. Günden güne daha "psi-şize" olan kültür, toplumsal yaşantı ve kurumlar, Psikiyatrinin "söz"üne ve "imza"sına büyük yetkiler vermektedirler. Bu konuda Kate Millett'in *Timarhane Yolculuğu*³ adlı eseri günümüz ABD'sindeki Psikiyatrik uygulamaların "Cesur Yeni Dünya"daki zulmü aramadığını göstermektedir. Göka kitabına verdiği isimle, bu "kötüye kullanılacak büyük güç" ve "vicdan" arasında bir kontrast yaratmış gibidir.

"Vicdan" ve "Psikiyatri" kavramlarını birarada kullanınca insanın aklına ister istemez "Anti-Psikiyatri" olgusu geliyor. Altmışlı yıllardan başlayarak yaklaşık yirmi sene Psikiyatri aleminin önemli bir bölümünü etkisi altına alan bu akım, doksanlara girilirken hız kesmiş, hatta neredeyse buharlaşmıştır. Peki ne olmuştur da, böyle bir sonuca ulaşılmıştır?

Anti-Psikiyatri, İtalya'daki "Demokratik Psikiyatri" hareketinin ülkedeki mevcut ruh sağlığı politikalarını çarpıcı bir şekilde değiştirmesi gibi somut bir finale, etkisini hissettirdiği her ülkede ulaşamadı. Gerçi bazı ülkelerde "kurum dışına alma" politikaları, şizofrenler ve diğer kronik hastalara yaklaşımlarda bir değişime yolaçmıştı ancak bu sonuçlar

Anti-Psikiyatrinin kaynağındaki ateşli düşünceler ile karşılaştırıldığında çok mütevazı kalmaktaydı. O yıllarda Anti-Psikiyatrinin çöküşü savunucusu hatta militanı olan bugünün orta yaşlı ruh sağlığı uzmanlarına "Anti-Psikiyatriye ne oldu?" sorusu yöneltildiği zaman, verdikleri yanıt üç aşağı beş yukarı aynıdır: "Anti-Psikiyatri vicdanımız haline geldi." Bir başka deyişle, uzmanlar Anti-Psikiyatri tezgahından geçmiş olmayı bir tür formasyon olarak tanımlamaktalar. Bu "Anti-Psikiyatri vicdanlı" psikiyatristler, Psikiyatriye, böyle bir formasyondan geçmemiş olanlara göre daha farklı yaklaşımlarını ima etmekte. Hani neredeyse onlara "vicdansız" diyecekler...

Peki, Göka kitabının ismiyle Psikiyatriye ne tür bir vicdani sorumluluk hatta yükümlülük öngörmekte? Doğrusu bunu çok net anlayabilmiş değilim. Göka, Psikiyatride son yıllarda gitgide daha ağırlıklı hale gelmeye başlayan "organik" bakışı, Bilimlerdeki post-modern savrulmanın bir freni olarak görüp, şöyle diyor: "Psikiyatri, dünyanın işleyişinde ne eksikse onu tamamlıyor, bu sayede, doğasında taşıdığı kaçınılmaz çelişkilerden insanı ve insanlık sistemini kurtarıyor" (29). Göka'ya göre kaos dönemlerinde insanlar, ayağı yere daha sağlam basan görüşlere ve inançlara sığınurlar. Bu yüzden de, bugünün post-modern belirsizlik terörünün insanları üzerinde yarattığı baskı, Psikiyatrideki böylesi bir "organik" yönelimi emniyetli bir trabzan haline getirmiştir. Peki durum böyleyse, neden 19.yüzyılın sonu ve 20.yüzyıl başının "Mantıksal Pozitivizm"i gibi ayağı yere oldukça sağlam basan, somut gerçeklikler ile bezenmiş bir yönelimi tüm İnsani Bilimlere hakimken, yer kabuğunu ademoğlunun ayağının altından kaydıran ve onu tüm bildiklerinden şüphe eder duruma getiren Psikanaliz doğdu?

Bence, bu sorulara yanıtı, Psikanalitik düşünceye kıyasından köşesinden dokunarak

aramaya çalışmak yerinde olur. "Vicdan" bir "üst-ben" (*super-ego*) olgusudur. Üst-bensel bir olgu olması sebebi ile de, üst-benin içerdiği "ben-ideali" (*ego-ideal*) gibi bir diğer olgu ile yakın ilişki içindedir. Ben-ideali her zaman dışarıda olanı, üstte kalanı, karşı kaldırmayı işaret eder. Ben-ideali bir dizideki sayıların ebediyetindeki "n"dir. Bilimler ailesini bir Psikanalitik model kapsamında inceleyip, onlara yapısal bir takım roller ve işlevler yüklersek, ben-ideali konumuna bürünecek yegane bilim Felsefedir. Felsefe düşünen zihnin ebediyete açılan penceresidir. Bu bağlamda, Psikiyatri, Psikoloji, Antropoloji, Tıp ve diğerleri, Felsefenin geniş çemberi tarafından içerilirler. Felsefenin içerme organları son derece yaygın ve nüfuz edicidirler. Mantık, Ontoloji, Etik ve Epistemoloji gibi disiplinler, "hep daha öteye kayan" insan zihninin tekerlekleridirler. Bilimlere ahret sorularını hep bu yardımcıları ile Felsefe sorar. Göka'nın yıllardır büyük bir başarı ile yürüttüğü Psikiyatri-Felsefe eşgüdümü, olsa olsa Psikiyatrideki ben-ideali ile yakın ilişki halinde- "daha vicdanlı bir bilim" yapar, "bilimlerin vicdanı" yapmaz. Bu düşüncelerin ışığında, Göka'nın kitabının ismine bir daha bakarsak, o başlıkta bir "arzu dolu düşünce" (*wishful thinking*) görürüz, hakikati değil.

Notlar

1

Burada Psikiyatri'yi geniş anlamda kullanıyorum. İçine Psikolojiyi, Psikanalizi, Psikoterapiyi, Farmakoterapiyi katıyorum.

2

Tümünden kuvvetli bir iktidar patolojiktir. Aşırı patoloji, kudretli iktidardır. İnsanlık tarihinde "deli" tabiri ile anılan liderlere atfedilen güçleri ve "deli kuvveti" tabirini hatırlayalım.

3

Eserin çevirisi 1998 yılında Metis yayınlarında çıktı.